

УКРАЈИНСКА КЊИЖЕВНОСТ У СРПСКИМ ЧАСОПИСИМА XIX ВЕКА

У раду ћемо показати који су писци и дела представљени српским читаоцима, у којим часописима XIX века и на који начин, шта је утицало на њихов одабир, ко су њихови преводиоци, колико је превод успешан у односу на оригинал и шта преноси читаоцима, почев од пионира у прикупљању украјинских народних песама и првог преводиоца украјинске књижевности у српскојезичној култури, Стојана (Косте) Новаковић, (*Даница*, 1861), преко М. Ђорђевића и Владимира Илића (*Вила*, 1866), Владимира Николића, Александра М. Радовановића и М. С. Милојевића (*Вила*, 1868), Ђуре Јанковића (*Зора*, 1869), Јована Миленка Грчића (*Јавор*, 1877), Е. И. Борисова (*Стража*, 1878), Окице Глушчевића (*Час*, 1885 и *Гусле*, 1886), Жарка Радонића (*Јавор*, 1887), Драгутина Ј. Или(ј)ћа (*Босанска вила*, 1890), закључно са Николом Николајевићем (*Бранково коло*, 1897).

Кључне речи: Украјинска књижевност, српски часопис, превод, преводилац, рецепција, XIX век.

In this paper, we will show which writers and works were presented to Serbian readers, in which magazines of the 19th century and in what way, what influenced their choice, who their translators are, how successful the translation is compared to the original and what it conveys to readers, starting with a pioneer in collecting Ukrainian folk songs and the first translator of Ukrainian literature in Serbian-language culture, Stojan (Kosta) Novaković, (*Danica*, 1861), through M. Đorđević and Vladimir Ilić (*Vila*, 1866), Vladimir Nikolić, Aleksandar M. Radovanović and M. S. Milojević (*Vila*, 1868), Đuro Janković (*Zora*, 1869), Jovan Milenko Grčić (*Javor*, 1877), E. I. Borisov (*Straža*, 1878), Okica Gluščević (*Čas*, 1885 and *Gusle*, 1886), Žarko Radonić (*Javor*, 1887), Dragutin J. Ilić (*Bosanska vila*, 1890), concluding with Nikola Nikolajević (*Brankovo kolo*, 1897).

Keywords: Ukrainian literature, Serbian magazine, translation, translator, reception, 19th century.

Када говоримо о рецепцији украјинске књижевности у српској култури, као пионира у прикупљању украјинских народних песама и првог преводиоца украјинске књижевности наводимо **СТОЈАНА (КОСТУ) НОВАКОВИЋА (1842–1915)**, једну од најистакнутијих личности у Србији у другој половини XIX века, припадника романтичарског нараштаја, филолога, историчара, библиографа, библиотекара, књижевника, преводиоца, државника и дипломате, професора Велике школе.

У *Даници* (чији је уредник био Ђорђе Поповић), првом српском часопису штампаном Вуковим правописом, 1861, у време словенске ренесансе, или словенског препорода, у време романтизма у најјачем јеку у свим словенским земљама, српским читаоцима представљене су украјинске народне песме у преводу Стојана Новаковића.

Патриотска украјинска дума *Козачки растанак*¹ (*Отъезд козака*), написана рецитативним стихом, о одласку козака у рат и растанку са мајком и сестрама, први пут објављена је у збирци М. Максимовича *Украинские народные песни* (1834). С. Новаковић преузео је думу *Отъезд козака из родины* из збирке М. Максимовича *Сборник украинских песен* (1849), превевши је асиметричним десетерцем, карактеристичним за српски јуначки еп. У одличном преводу С. Новаковића пренет је историјски садржај думе, њена поетичност, особине јунака и високи патриотски дух украјинског епа. Дуг период думе С. Новаковић пренео је стиховима српске песме, сачувавши основне карактеристике поетског стила оригинала.

*В неділю рано-порано не у всі дзвони
дзвонили,*

*Як у вдовинім дому гомоніли.
Лихий вітчим козаченька молодого лає,
Мати сину слізно промовляє:
(М. Максимович, *Отъезд козака* //
Сборник украинских песен, Киев 1849: 7)*

*У недељу прије зоре ране,
Још ни звона зазвонила нису.
А у двору удовице мајке
Запододе с' врева и кашкање:
Злобни очух млад-козака кара,
Мати сину кроз плач проговара:
(*Козачки растанак* //
Даница, Н. Сад 1861: 218)*

Слична атмосфера је и у украјинској народној балади *Соко синак до коња дорасте...*² (*Ой мала вдова сина-сокола*) из збирке М. Максимовича из 1849, написане десетерцем. Мајка спрема сина у војску, најстарија сестра седла коња, средња га зауздава, а најмлађа сестрица коња води брату. Једино што преводилац није разумео је израз *хустку качала* (прасувала), и у украјинским народним песмама омиљени лик мараме коју дарују козаку, изостао је у преводу. Новаковићев превод асиметричним десетерцем добро преноси садржај и атмосферу оригинала.

*Ой, мала вдова сина-сокола,
Вигодувала, в військо оддала.
Ой старша сестра коня сідлала,
А середульша хустку качала,
А наймолодша випроводжала.*

*(М. Максимович, *Ой мала вдова сина-сокола* // *Сборник украинских песен*, Киев 1849: 107)*

Соко синак до коња дорасте.

*Мати њега у војску опрема,
Коња седла најстарија сеја,
Друга до ње коња зауздава,
А води га најмлађа сестрица ...*

*(*Соко синак до коња дорасте* //
Даница, Н. Сад 1861: 219)*

И песма *Не жубори зелена дубраво, кроза те су утврени пути...*³ говори о сломљеном срцу остареле мајке за мртвим сином кога њене горке сузе неће повратити.

¹ Забележио Стојан Новаковић, *Даница*, година II, 20. V 1861, број 14: 218–219

² Забележио Стојан Новаковић, *Даница*, година II, 20. V 1861, број 14: 219

³ Забележио Стојан Новаковић, *Даница*, година II, 31. X 1861, број 30: 473

*Ой не шуми, дібровонько, ой не шуми
зеленая,
А у три ряди сажена!
Через тебе, дібровонько, через тебе,
зеленая,
Протоптана дороженька.
Туди йшла стара мати – сильно плаче
й ридас,
Слізьми море доповняє.
Не плачь, не плачь, стара мати!
слізьми моря не доповниш,
Сина з війська не визволиш!
(М. Максимович, *Ой не шуми,
дібровонько, ой не шуми зеленая* //
Сборник украинских песень, Киев
1849: 110)*

*Не жубори зелена дубраво,
Кроза те су утврени пути
Утврени пути и стазице.*

*Њима шеће остарела мајка,
Њима шеће, грозне сузе лије!
Сузе лије, у мора долини.
Не жубори зелена дубраво,*

*Немој плакат 'остарела мајко,
Твојом сузом не допуни море,
Мртва сина с војске не поврати.
(Не жубори зелена дубраво, кроза те
су утврени пути... // Даница, Н. Сад
1861: 473)*

С. Новаковић и ову песму преводи најзаступљенијим стихом српске поезије и српског романтизма – десетерцем, још једном отварајући могућности за добар пријем украјинске народне поезије код српских читалаца.

Изузетан пример украјинске народне успаванке је песма *Улицом санак ходио, у беличастој кошуљи...*⁴ (*Ой ходить сон по вулоньці в білесенькій кошулоньці*). Док историјске песме преводи десетерцем, С. Новаковић украјинске успаванке преводи фолклорним стихом, којим је написан и оригинал – симетричним осмерцем.

*Ой ходить сон по вулоньці
В білесенькій кошулоньці,
Слоняється, тиняється,
Господоньки питається:
– А де хата теплесенька?
І дитина малесенька
Туди піду ночувати
І дитину колихати.
(М. Максимович, *Ой ходить сон по
вулоньці в білесенькій кошулоньці* //
Сборник украинских песень, Киев
1849: 101–102)*

*Улицом санак ходио,
У беличастој кошуљи,
Од једног двора до другог,
Господу младу питао:
„О, где је топла колиба
И где је мало дитенце,
Тамо ћу поћи на конак,
Тамо ћу дете љуљати!“
(*Улицом санак ходио, у беличастој
кошуљи...* // Даница, Н. Сад 1861:
472–473)*

У часопису *Јавор* из 1862. (година I, број 5 од 15. фебруара: 37) у преводу Стојана Новаковића (у потпису К. Н.) објављена је украјинска народна песма *О*

⁴ Забележио Стојан Новаковић, *Даница*, година II, 31. X 1861, број 30: 472–473

*свадби*⁵. Преведећи свадбене песме С. Новаковић се придржавао форме и ритма украјинских оригинала.

С. Новаковић први је упознао српске читаоце с украјинским думама, историјским, лирским и обредним песмама, уверивши се да украјински еп има велику уметничку вредност.

У *Даници* 1863. С. Новаковић објављује свој превод најпознатије украјинске песме, која је попримила размере народне, зато што је постала толико популарна и препознатљива, а многи је и данас неправедно, углавном из незнања, не правећи разлику између украјинског и руског језика, називају руском, и у накарадном и неправилном изговору, изводе као руску народну песму. Ради се о песми *Ћхав козак за Дунај*, којом је бесмртну славу стекао њен аутор Семен Климовски (Климив)⁶. Песма је у оригиналу написана симетричним осмерцем, а С. Новаковић је преводи истим стихом.

*Ћхав козак за Дунај,
Сказав: “Дівчино прощай,
Ти, конику вороненький,
Неси та гуляй”.*

<...>

*– Не хочу я нічого,
Тільки тебе одного,*

*Ти будь здоров, мій миленький,
А все пропадай!*

*(М. Максимович, Ћхав козак за Дунај //
Малороссийские песни,
Киев 1827: 83-84)*

*На Дунав козак пошао,
Девојци младој зборио:
„Девојко, с Богом, прости ме,
А ти ме, коњу, понеси!“*

<...>

*Говори њему девојка:
„Не ћу ти, драги, ничега,
Ван тебе, душо, једнога,
Буди ми здраво за вазда,
Па на сав свијет пропао!“
(На Дунав козак пошао... //
Даница, Н. Сад 1863: 221)*

Песма *Заграктао вран гавране*⁷ говори о тузи козака који се растаје од старе мајке и родног краја, одлазећи међу туђе људе, у Украјину, свестан да ће га мајка непрестано помињати и питати за њега, и о ручку и о вечери. С. Новаковић користи устаљене епитете карактеристичне за српски фолклор: *заграктао вран гавране, заплакао млад козаче, голема невоља, врани коњици, стара мајка*.

Дума *Бура на Црном мору*⁸ (*Чорноморська буря*) говори о највећем греху пилсара Алексе Поповића из Пирјатина, који себе као највећег грешника међу свим козацима жели да принесе на жртву таласима Црнога мора, како би га умирио, умилостивио и како би сачувао све остале козаке на галији. С. Новаковић думу

⁵ Нажалост, песму у оригиналу на украјинском језику нисмо успели да пронађемо.

⁶ Семен Климовски (крај XVII – прва половина XVIII века), украјински песник и филозоф, полулегендарна личност, бавио се философијом, књижевношћу и музиком, био је козак у Харковском пуку.

⁷ Послао Ст. Новаковић, *Даница*, година IV, 7. IV 1863, број 14: 222. Нажалост, песму у оригиналу на украјинском језику нисмо успели да пронађемо.

⁸ Послао Ст. Новаковић, *Даница*, година IV, 14. IV 1863, број 15: 234–235

написану рецитативним стихом преводи асиметричним десетерцем и српском фолклору одлично прилагођава устаљене епитете из украјинског фолклора: *камен морски бијели, соко тица сива, помрчале звезде, по месеца облак заклолио, бујан ветар дува, земља агарска, Бог милостив, сви листом козаци*.

Песма *Сестрина туга за братом*⁹ (*Тоска сестри по брату*) говори о неутешном, срцу испуњеном тугом, сестре, коју је сустигла лоша коб, која тугује за братом у туђини, дозивајући га да јој лепом речју обрадује јадно срце, потврђујући да је највећа љубав сестре према брату. С. Новаковић украјинску народну песму написану рецитативним стихом својим извршним преводом асиметричним десетерцем приближава српској народној песми *Највећа је жалост за братом*, преведећи епитете карактеристичне за украјински фолклор у духу српскога фолклора: *сиња кукавица, голубица сива, са братом се сеја разговара, худа срећа, прометни се у бела голуба, прометни се синијем соколом, прометни се бијелим лабудом, прометни се тицом ластавицом*, и користећи словенску антитезу.

*Не сизая зозуленька в темному лузі
кувала,*

Не дрібная пташка в саду щebetала;

*Сестра з братом іздалека розмовляла,
Поклін посилала.*

*«Братіку мій милий,
Як голубонько сизий!
Прийди до мене із чужої сторони;
Посіти мене при лихий годині!»
(М. Максимович, *Тоска сестри по
брату* // *Сборник украинских песень*,
Киев 1849: 9)*

*Није оно сиња кукавица,
Штоно кука у дебелим лугу,
Нит' је оно мала тица била,
Што цвркуће тамо у баиштици,
Већ се с братом сеја разговара,
Разговара с братом на далеко,
Па опрема свом брату поздравље:*

*„Ходи, брате, из далека света,
Дођи мени и срећи ми худој,
Прометни се у бела голуба.“
(*Сестрина туга за братом* //
Даница, Н. Сад 1863: 235)*

У часопису *Вила*, чији је оснивач и уредник био С. Новаковић, 1866. (број 51 од 18. децембра: 812-815; број 52 од 25. децембра: 821-827) у преводу Милана Ђорђевића приповетком *Откуп* (*Викуп*, 1857) српским читаоцима први пут је представљено стваралаштво прве даме украјинске књижевности, чувене украјинске списатељице и фаталне жене Марије Вилинске, познате под мушким псеудонимом Марко Вовчок. Приповетка *Откуп* сигурно је била интересантна српским читаоцима, с обзиром на своју идиличну романтичарску садржину у којој љубав и мудрост обичног човека побеђују похлепу, брзоплетост и незајажљивост спахије. Ту су и слике украјинског села Хмелинци, обичаји и свакодневни живот сељака 1860-их година. Живим дијалозима на чистом народном језику, у сјајном преводу Милана Ђорђевића с малоруског језика, остварена је динамичност и напетост радње која отпочетка до краја држи пажњу читалаца.

⁹ Послао Ст. Новаковић, *Даница*, година IV, 14. IV 1863, број 15: 235–236

У часопису *Вила* 1868. (број 1 од 5. јануара: 8–13) у преводу с малоруског језика Владимира Н. Илића објављене су приповетке *Убојица* (*Опришок*, 1867) и *Несрећна љубав* (*Безталанне кохання*, 1867) (број 5 од 15. фебруара: 107–111) Осипа Феђковича (Феђковића, како наводи преводаца). У јеку српског романтизма, идеје и мотиви украјинског романтизма сигурно су били интересантни српским читаоцима, поготово представљени у добром преводу Владимира Н. Илића. То су мотиви народне мудрости, храбрости, жеље за супротстављањем и моралном победом над надређенима, у којој увек добро побеђује неправду, породични закони који одређују морал и добро, честити и одважни људи који су стасали у тим породицама, мотив истинске љубави која побеђује интересе из користи, идеал праве украјинске девојке и њене лепоте, различити међуљудски односи, мотиви врачања и прорицања девојачке судбине, праћени народним изрекама и веровањима, мотив госта који је изузетно поштован, мотиви народних обреда и обичаја, везаних за просидбу и свадбу, које прате народне песме и музика у којој је опевана судбина украјинског народа, лепота украјинске земље, поготово Буковине и Галиције у којој је живео и стварао сам Осип Јуриј Феђкович (1834–1888), украјински писац романтичар, претеча украјинског националног препорода Буковине.

Први преводи дела Тараса Шевченка (1814–1861) на српском језику објављени су 1868. у часопису *Вила: Неофити* (број 12: 274–277 и број 13: 295–299) (*Неофити*) у прозном преводу Стојана Новаковића, који даје белешку уз превод песме *Завет* (број 12: 273) (*Як умру, то поховайте*) у преводу Владимира Николића, такође преводиоца песме *Рубац* (број 14: 313–314) (*Хустина*). В. Николић, у то време песник почетник, преводио је Т. Шевченка по наруџбини самог С. Новаковића, који је веома пажљиво пратио токове украјинске књижевности, дописивао се са украјинским књижевницима и преводио украјинске народне песме.¹⁰

Као и већину својих песама и поема, Т. Шевченко је *Неофите* написао јамбом и коломијковим стихом, односно четрнаестерцем. Захваљујући одличном, иако прозном преводу В. Николића, у потпуности можемо да схватимо и разумемо идеје Т. Шевченка, његову веру у Бога и слободу, како сопствену, тако и свог народа.

Балада *Рубац* (*Хустина*, 1847) у преводу В. Николића с русинског језика, написана је за време боравка Т. Шевченка у Орској тврђави од 22. јуна 1847. до 11. маја 1848. Балада је објављена у збирци *Мала књижка*. У баладама, као што је случај и у *Хустини*, Т. Шевченко са четворостопног јамба прелази на кратки коломијковиј стих. Одличним преводом осмерцем В. Николић Шевченкову парну риму преноси и укрштеном и парном римом, придржавајући се и форме и ритма оригинала.

Од 1870–90-их започиње први талас рецепције Шевченковог стваралаштва.

У преводу с русинског језика Александра М. Радовановића 1868. у *Вили* су објављене још три приповетке М. Вовчока: *Максим Гримач* (број 24 од 25. августа: 560–565), *Кириџија* (број 26 од 15. септембра: 601–604) и *Парасја* (број 33 од 25. новембра: 763–767).

¹⁰ Видети о томе више у: Поповић, Људмила, Фокусна перспектива украјинске књижевности. Београд: Филолошки факултет, 2007: 80

Приповетка *Кириција (Чумак)* (1857) говори о неоствareној љубави између чумака Грицка (Глише) и Марине. Још један мотив из украјинског фолклора и живота становништва XIX века. Изузетан значај приповетке видимо у томе што су у оригиналу наведени одломци украјинских народних песама, и то правописом из XIX века, онако како их је забележио и Михаило Максимович и објавио у својим збиркама. Ово је јединствени случај навођења украјинских народних песама у оригиналу у српској периодици.

Приповетку *Не до пари* (1861) (*Нису једно за друго*) преводилац преводи *Парасја*, по имену главне јунакиње приповетке. Слободним преводом и често добрим решењима преводилац успева да добро пренесе атмосферу украјинског села, традицију, обичаје и размишљања украјинског народа:

<p><i>Така чорнобрива, та ясноока, та уста рум'яні, та станочок стрункий. А що весела була, та жартівлива!</i></p>	<p><i>Црних обрвица и свијетлих очију, румених усташица – а пораста висока и угледна као шибљичица. Па што је опет била шалвицица, ћеретуша!.. (М. Вовчок, <i>Парасја</i> // <i>Вила</i>, Београд 1868: 763)</i></p>
--	--

У часопису *Вила* 1868. (број 31 од 05.11.1868: 735–739; број 32 од 15.11.1868: 763–765; број 33 од 25.11.1868: 783–787; број 34 од 05.12.1868: 804–806; број 35 од 15.12.1868: 834–838; број 36 од 25.12.1868: 856–859) објављена је етнографска студија *Из „црта домаћег живота и обичаја Велико-Руса у XVI и XVII веку“* Миколe Костомарова, чувеног украјинског и руског историчара, песника романтичара, мислиоца, друштвеног делатника у преводу М. С. Милојевића.

Београдски часопис *Зора* такође је подржавао идеје словенског романтизма, па је убрзо после смрти „највећег сина Украјине“ у преводу песника и преводиоца Ђуре Јанковића (1851–1875) објављена *Песмица (Нащо мені чорні брови)* Т. Шевченка (1869). Преводилац, подражавајући и ритам и форму оригинала, својим извршним преводом симетричним осмерцем преноси емоције девојке сиротице, која оплакује своју лепоту и млади девојачки век због својих страдања и патњи, због неразумевања својих сународника којима не може да се пожали и који се на њу неће сажалити.

<p><i>Нащо ж мені краса моя, Коли нема доли? Тяжко мені сиротою На сім світі жити; Свої люде — як чужії, Ні з ким говорити; Нема кому розпитати, Чого плачуть очі; (http://poetyka.uazone.net/kobzar/ dumka3.ht)</i></p>	<p><i>Та на што ми и лепота Тужно пустињаче! Тешко ми је сиротици, Да с' пребијам бедна, Пријатељи туђи људи, Срца су им ледна. Нема нико да упита – За што сузе очі? (Т. Шевченко, <i>Песмица</i> // <i>Зора</i>, Београд 1869: 155)</i></p>
---	---

Поред украјинске народне поезије, С. Новаковић (под иницијалом Н) превео је и приповетку *Кармелук* из народног русинског живота М. Вовчока (број 7 од 10. III 1870: 146–154; број 8 од 20. III 1870: 177–180; број 9 од 30. III 1870: 203–

206; број 10 од 10. IV 1870: 226–228; број 11 од 20. IV 1870: 249–253) (*Кармелюк*, 1861). Превод је објављен у часопису *Матица* 1870.

У часопису *Јавор* (чији је уредник био Јован Јовановић Змај) 1877. објављена је балада *Чини* (број 22 од 29. V 1877: 681–684; број 23 од 5. VI 1877: 713–716) (*Причинна*, 1837) Т. Шевченка у преводу Јована Грчића (иницијали Г-ћ)¹¹.

Управо Ј. Ј. Змај наговара Ј. Грчића да преводи Т. Шевченка и објављује његов превод у свом часопису. На овај начин је Ј. Ј. Змај, заједно са Ђорђем Поповићем и Стојаном Новаковићем, као најистакнутијим делатницима српске културе друге половине XX века, био укључен у процес рецепције украјинске књижевности.

Превод песме *Чини* Јована Миленка Грчића (1846–1875), српског песника и доктора медицине, поново ће бити објављен у *Кобзару* 1969, 1980. и 2006.

Ритам и стих баладе *Причинна* личе на народне песме. Т. Шевченко пише стихом коломијке (четранаестерцем – 4+4+6 слогова са цезуром после осмог слога), силабичким и тонским стихом. Код промене расположења и начина приповедања мења и ритмичку структуру стиха. Четворостопни јамб на почетку баладе даље смењује стих коломијке, затим амфибрах, па поново јамб, коломијковиј стих и т. д. Т. Шевченко је изузетно добро осећао колико мелодичност песме зависи од њеног садржаја.

Ј. Грчић у свом преводу у потпуности је дочарао атмосферу изворника смењујући четворостопни јамб са симетричним осмерцем (основним), затим симетричним десетерцем (најдинамичнијим и најтипичнијим стихом српског романтизма), затим са дванаестерцем и у духу српске романтичарске поезије дубоко саосећа са несрећном девојком, сиротицом, молећи Бога да јој подари више среће.

Така її доля... О божє мій милий!

Худе ли је среће... драги, мили бого!

За що ж ти караєш її, молоду?

*Што л' се срдши на њу сиротицу
младу?*

*За те, що так щиро вона полюбила
Козацькії очі?... Прости сироту!*

*Зар што тако јако заволела јадна
Козакове очі?... Опрости сироти!*

....

.....

*Пошли ж ти її долю, – вона
молоденька,*

*Ти јој даруј среће – сиротици
младој;*

(Т. Шевченко, *Причинна* // *Кобзар*,
Київ 2006: 4)

(Т. Шевченко, *Чини* // *Јавор*, Н. Сад
1877: 682)

У новосадском часопису *Стража* 1878. објављен је чланак Е. И. Борисова под насловом „Галички Малоруси и њина књижевност“, који даје податке од изузетног значаја о Малорусима, њиховом друштвеном и економском положају, али и првим знацима књижевног покрета у Галицији, територији под влашћу Аустроугарске. Захваљујући наведеном чланку српски читаоци могли су да

¹¹ Иницијали дешифровани у Библиографији Југословенског лексикографског завода 1963, књ. 7, стр. 700: 11814: Čini. [Prev.] G-ć [Jovan Milenko Grčić]. *Javor*, 4/1877, 22, 681–684; 23, 713–716

сазнају новине о животу Украјинаца, условима њиховог друштвеног и економског живота и о првим наговештајима књижевног покрета у Западној Украјини, пре свега Галицији, која је у овом периоду била у саставу Аустроугарске.

У београдском журналу *Побратимство* 1881. објављен је чланак Михајла Драгоманова „Малоруска књижевност“ (у преводу с француског), који упознаје читаоце с украјинским народом, територијама које он насељава, популацијом коју броји, са самим језиком, традицијом, обичајима и веровањима украјинског народа, најзначајнијим делима украјинских писаца која су преведена на руски језик, како би их руски читалац, уопште, прочитао. Део у коме нас М. Драгоманов упознаје са самом украјинском књижевношћу и њеним најзначајнијим представницима и писцима и њиховим делима, објављеним до 1881. Као закључак овог детаљног представљања малоруске, односно, украјинске књижевности, М. Драгоманов наводи: „Књижевници малоруски или морају да ћуте, или морају остављати своју отаџбину и подвргавати се трпљивости страних влада, или морају како год слати своје рукописе за границу у опасности, да не буду изгнани. И сваки који добави или код којег се нађе каква књига на малоруском језику, осим Јеванђеља, такође је у опасности да не буде изгнан.“ (М. Драгоманов 1881: 697) На основу свега изложеног читаоци су могли да схвате стање књижевности, писаца и читалаца у Малој Русији.

На претходни чланак, који је одличан увод у историјски живот украјинског народа, а који би српски читаоци тешко разумели без горе наведеног текста, надовезује се књига М. Драгоманова *Нові українські пісні про громадські справи (1764–1880)* (преузето из зборника *Громада*¹², Geneve 1881), чији је приказ дат у часопису *Побратимство*. М. Драгоманов је поделио све песме према мотивима, који су у њима опевани. Поједине песме наведене су у различитим варијантама.

У београдском часопису *Час* 1885. у преводу Окице Глушчевића (Г.) објављен је превод песме *Завет (Як умру, то поховайте...)* Т. Шевченка.

Као потврду свега наведеног, наводимо делове песме *Завет* у преводу О. Глушчевића симетричним осмерцем, који се у свом преводу придржава оригинала, у потпуности га подражавајући.

¹² *Громада* је био украјински друштвено-политички и научно-књижевни зборник који је у Женеви издавао М. Драгоманов (1878–1879. и 1882, свега 5 бројева). *Громада* је било прво слободно, нецензурирано издање у историји украјинске штампе и имало је улогу представника украјинског националног покрета у Европи. Издања овог зборника нелегално су се превозила у царску Русију и била су позната украјинској интелигенцији. Највећу популарност уживала су у западноукрајинским земљама, посебно у Галицији. У издавању и ширењу зборника, између осталих, учествовали су Федир Вовк, М. Павлик и И. Франко.

*Як умру, то поховайте
Мене на могилі
Серед степу широкого
На Вкраїні милій,*

<...>

*Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.*

(Т. Шевченко, *Заповіт // Кобзар*,
Київ 2006: 239)

*Кад ја умрем, саран'те ме
Усред гробља, сред могиле
Усред степа широкијех
Украјине моје миле:*

<...>

*Саран'те ме, на устајте
И ланце разбите,
И крвничком злобном крвљу
Слободу полите!*

(Т. Шевченко, *Завет // Час*,
Београд 1885: 1)

У часопису *Гусле* 1886. објављена је поезија Т. Шевченка: поема *Сан* у преводу О. Глушчевића (под псеудонимом Белезис) и песма *Лете дани и ноћи одлећу* (под псеудонимом Лара). Обраћајући се читаоцима, аутор се извињава што је устима наратора испричао свој сан.

*Отакe-то
Приснилося диво.
Чудне якесь!.. такe тiлькo
Снитъся юродивим
Та п'яницям. Не здивуйте,
Брати любi, милi,
Що не своє розказав вам,
А те, що приснилося.*

(Т. Шевченко, *Сон // Кобзар*, Київ
2006:184)

*Ето, браћо, уснио сам
Тако чудо дивно,
Што га усни тек наказа
Ил' пијани силно!
Не замерте, браћо мила,
Што вам причам приче
Само о сну, а не оном,
Што се мене тиче...*

(Т. Шевченко, *Сан // Гусле*,
Београд 1886: 27)

О. Глушчевић је у свом преводу верно пренео идеје и атмосферу Шевченковог оригинала.

Песма *Лете дани и ноћи одлећу* (*Минають дні, минають ночі*) написана је 21. децембра 1845. у Вјуници и ушла је у збирку *Три літа*. Песник сматра да човек не сме да буде равнодушан, зато што је равнодушност гора од несреће. Равнодушност има различита лица, не знамо како нам се може јавити, а за несрећу се човек морално спрема и припрема за борбу са њом:

*Доле, де ти! Доле, де ти?
Нема нiякої,
Коли доброї жалъ, боже,
То дай злої, злої!
(Т. Шевченко, *Минають дні, минають
ночі // Кобзар*, Київ 2006: 238)*

*Где си, срећо, где си, бона?
Ах, никакве нема!
О, кад, Боже, добре недаш,
Нек бар зла не дрема!
(Т. Шевченко, *Лете дани и ноћи
одлећу // Гусле*, Београд 1886: 17)*

Кроз свој живот и стваралаштво и Т. Шевченко и О. Глушчевић борили су се за бољу судбину народа, за то да му укажу пут у будућност, да му помогну да поверује у своју снагу, да запале искру наде, искру слободе, правде, среће. Зато О. Глушчевић и овог пута у свом преводу верно преноси размишљања Т. Шевченка и изговара их као своја лична.

Песма је написана четворостопним јамбом унакрсном римом. Превод у потпуности подражава и ритам и форму оригинала.

Поред О. Глушчевића песму *Минають дні, минають ночі* превели су још и Десанка Максимовић¹³ и проф. М. Сибиновић¹⁴.

У часопису *Јавор* 1887. (број 39 од 27. IX 1887: 612–613) објављена је песма Т. Шевченка *Родила је мене мати...*, у преводу Жарка Радонића (иницијали Ж.) с малоруског језика.

У песми *Породила мене мати* постоје поређења карактеристична за фолклор и украјинску народну поезију. Код Т. Шевченка ово поређење преноси слику усамљености, коју преводилац у потпуности дочарава:

*Як билина при долині,
В одинокій самотині
Старіюся я.
(Извор са интернета)¹⁵*

*К'о усамљен цвет у гори
Сама седим ја самцита
Седелица ја;
(Т. Шевченко, Родила је мене
мати // Јавор, Н. Сад 1887: 612)*

Преводилац је у преводу верно пренео атмосферу и идеју Шевченкове песме, придржавајући се и ритма и форме оригинала.

У сарајевском часопису *Босанска вила* 1890. (број 7 од 15.04.1890: 97–98) објављена је поема Т. Шевченка *Иван Підкова* у преводу Драгутина Илијћа. Д. Илић у свом преводу верно преноси тему, идеју, основне мисли Шевченкове поеме, али и бројне метафоре, епитете, поређења које Т. Шевченко користи у оригиналу, углавном се придржавајући и ритма и форме оригинала.

*Де лягло спочити
Козацькеє біле тіло,
<...>
Високії ті могили
Чорніють, як гори,
(Т. Шевченко, Иван Підкова // Кобзар,
Київ 2006:55)*

*Лежи заривено
Бело тело казаково,
<...>
И црне се те могиле,
Ко у пољу горе,
(Т. Шевченко, Иван Підкова //
Босанска вила, Сарајево 1890: 97)*

У новосадском часопису *Браник* 1890. (број 70, уторак 12 (24) јуна) објављен је чланак Клеменса Ханкјевича „Народна филозофија у Малоруса“, који је пре-

¹³ *Kobzar* 1969 и 1980: 25 и *Кобзар* 2006:79

¹⁴ *У инат ветровима. Антологија украјинске поезије. XVI-XX век:* 2002: 141

¹⁵ Песма *Породила мене мати* Тараса Шевченка – извор са интернета: http://poetyka.uazone.net/kobzar/porodyla_mene_maty.html>01.06.2017.

вео Смиљан, чије име нисмо успели да дешифрујемо. Према Ханкјевичевим наводима од свих Словена највеће благо народне мудрости имају Малоруси.

У часопису *Бранково коло* 1896. (број 37 од 12/24. IX 1896: 1165) објављена је поема Т. Шевченка *Пред освитом* у преводу Драгутина Ј. Илијћа.

Посланица почиње романтичном сликом природе и сећањима на некадашњу Украјину, којој је супротстављена савремена, када је земља

*Обідрана, сиротою
Понад Дніпром плаче;
Тяжко-важко сиротині,
А ніхто не бачить...
(Т. Шевченко, До Основ 'яненка //
Кобзар, Київ 2006: 53)*

*Остављена, напуштена,
Покрај Дњепра тужи,
Тешко ли је сиротици,
Ком да се потужи!
(Т. Шевченко, Пред освитом //
Бранково коло,
С. Карловци 1896: 1165)*

Елегијски описи славне историјске прошлости која се неће вратити, величање козаштва, сцене похода козака у победу карактеристичне су и за друга Шевченкова дела, као што је и поема *Иван Пидкова*. Својим преводом *Пред освитом* Д. Илић је још једном потврдио да разуме идеје и мотиве Т. Шевченка, у потпуности подражавајући и ритам и форму оригинала.

У *Бранковом колу* 1897. (број 3 од 16/28, I 1897: 77–79) објављена је приповетка *Сафат Зинић* (*Сафат Зинич*, 1865) Осипа Феђковича у сјајном преводу Николе Николајевића с руског језика. Иако приповетка није преведена директно с украјинског језика, ништа није изгубила у својој суштини и идеји. Напротив, преводилац је одлично разумео и изузетно добро дочарао тему приповетке, често додајући текст у преводу, а управо то теме и идеје приповетке чини ближим и разумљивијим српским читаоцима.

*За правду, товаришу! – промовив, як
у дзвін вдарив, а сам ні ся скривить.
Жовняр раз був.*

*– Само због једне правде! –
одговори он, а притом ни оком
да је мрдноу. Кад вам кажем,
то је био војник, какви се данас
ретко виђају.
(О. Феђкович, Сафат Зинић
// Бранково коло, С. Карловци
1897: 79)*

Лик Сафата Зинича оличење је слободарске традиције народних осветника хајдука, који нису трпели неправду и били су спремни и живот да дају за победу правде сиромашних и потлачених. Идеја приповетке је захтевање правде у свакодневном животу, коју прати хумано саосећање према несрећи, презир према експлоататорима народа, које чине и људи сопствене националности.

Приповетка која говори о Украјинцима у српској средини и у окружењу Срба, о два различита менталитета и односа према женама, засигурно је била веома интересантна српским читаоцима, док је одличан превод Николе

Николајевића изузетно допринео отварању пута за добар пријем и популарност код читалаца.

Судбина и историја српског и украјинског народа веома су блиске и сличне. То не потврђује само њихова историја, већ и њихова књижевност. Управо у време словенске ренесансе, у раздобљу романтизма, украјински песници одушевљавају се српским јуначким епом, преводе српске народне песме на украјински језик, дивећи се оригиналности и лепоти српског језика и наслеђа српског народа. Српски романтичари у својој идеологији све се више окрећу словенским књижевностима, највише руској, а преко ње, директно или индиректно и украјинској. На основу изложеног можемо да видимо како се одвијао узајамни процес рецепције у српској и украјинској књижевности, који почиње 1850-их и са краћим прекидима траје до данашњег дана.

Цитирана литература

- Босанска вила (1885–1914). Лист за забаву, поуку и књижевност, Сарајево. Власник и уредник најдуже је био Никола Т. Кашиковић Сарајлија
 [Bosanska vila (1885–1914). List za zabavu, pouku i književnost, Sarajevo. Vlasnik i urednik najduže je bio Nikola T. Kašiković Sarajlija]
- Бранково коло (1895–1914). Лист за забаву, поуку и књижевност, Сремски Карловци, Паја Марковић Адамов. Власник и одговорни уредник до 1907. био је Паја Марковић-Адамов, док су наредни уредници били Милан Будисављевић, Д. Ј. Илић и Душан Котур.
 [Brankovo kolo (1895–1914). List za zabavu, pouku i književnost, Sremski Karlovci, Paja Marković Adamov. Vlasnik i odgovorni urednik do 1907. bio je Paja Marković-Adamov, dok su naredni urednici bili Milan Budisavljević, D. J. Ilić i Dušan Kotur.]
- Вила (1865–1868). Лист за забаву, књижевност и науку, Београд, Стојан Новаковић
 [Vila (1865–1868). List za zabavu, književnost i nauku, Beograd, Stojan Novaković]
- Гусле. 1886
 [Gusle. 1886]
- Даница (1860–1872). Лист за забаву и књижевност, Нови Сад, Ђорђе Поповић: година II: 20. V 1861, број 14: 218–219, 219; 31. X 1861, број 30: 472–473, 473; година IV, 7. IV 1863, број 14: 221
 [Danica (1860–1872). List za zabavu i književnost, Novi Sad, Đorđe Popović: godina II: 20. V 1861, broj 14: 218–219, 219; 31. X 1861, broj 30: 472–473, 473; godina IV, 7. IV 1863, broj 14: 221]
- Зора. Лист за књижевност и забаву, Београд. Издавачи и уредници Тодор Поповић и Миленко Обрадовић (1869)
 [Zora. List za književnost i zabavu, Beograd. Izdavači i urednici Todor Popović i Milenko Obradović (1869)]
- Јавор (1862–1863; 1876, 1877, 1887). Лист за забаву и науку, Нови Сад, Уредник Др. Илија Огњановић
 [Javor (1862–1863; 1876, 1877, 1887). List za zabavu i nauku, Novi Sad, Urednik Dr. Ilija Ognjanović]
- Максимович, Михаил. Малороссийские песни. Москва, 1827

- [Maksimovič, Mihail. Malorossijskie pesni. Moskva, 1827]
 Максимович, Михаил. Сборник украинских песенъ. Киев, 1849: 7–8, 107–108
 [Maksimovič, Mihail. Sbornik ukrainskih pesen'. Kiev, 1849: 7–8, 107–108]
 Шевченко, Тарас. Кобзар. Київ: Велес, 2006.
 [Ševčenko, Taras. Kobzar. Kiïv: Veles, 2006]

Извори

- Борисов, Е. И. „Галички Малоруси и њина књижевност“//Стража. Нови Сад, 1878. 116–122
 [Borisov, E. I. „Galički Malorusi i njina književnost“//Straža. Novi Sad, 1878. 116–122]
 Вовчок, Марко. „Откуп“. По малоруској народној приповеци од Марка Вовчка пре-
 вео Ђорђевић Милан//Вила, II, 18.12.1866, број 51: 812–815; 25.12.1866, број 52:
 821–827
 [Vovčok, Marko. „Откуп“. По малоруској народној приповеци од Марка Вовчка пре-
 вео Ђорђевић Милан//Вила, II, 18.12.1866, број 51: 812–815; 25.12.1866, број 52:
 821–827]
 Вовчок, Марко. „Максим Гримач“. Приповетка. С русинског превео Александар М.
 Радовановић//Вила, IV, 25.08.1868, број 24: 560–565
 [Vovčok, Marko. „Maksim Grimač“. Приповетка. С русинског превео Александар М.
 Радовановић//Вила, IV, 25.08.1868, број 24: 560–565]
 Вовчок, Марко. „Кириција“. Приповетка. С русинског превео Александар М.
 Радовановић//Вила, IV, 15.09.1868, број 26: 607–610
 [Vovčok, Marko. „Kiridžija“. Приповетка. С русинског превео Александар М.
 Радовановић//Вила, IV, 15.09.1868, број 26: 607–610]
 Вовчок, Марко. „Парасја“. Приповијетка. С русинског превео Аца М. Радовановић//
 Вила, IV, 25.11.1868: 769–773
 [Vovčok, Marko. „Parasja“. Приповијетка. С русинског превео Аца М. Радовановић//Вила,
 IV, 25.11.1868: 769–773]
 Вовчок, Марко. Приповетка из народног русинског живота „Кармељук“. Превео
 Стојан Новаковић (Н)//Матица (број 7 од 10. III 1870: 146–154; број 8 од 20. III
 1870: 177–180; број 9 од 30. III 1870: 203–206; број 10 од 10. IV 1870: 226–228;
 број 11 од 20. IV 1870: 249–253)
 [Vovčok, Marko. Приповетка из народног русинског живота „Karmeljuk“. Preveo Stojan
 Novaković (N)//Matica (broj 7 od 10. III 1870: 146–154; broj 8 od 20. III 1870: 177–
 180; broj 9 od 30. III 1870: 203–206; broj 10 od 10. IV 1870: 226–228; broj 11 od 20.
 IV 1870: 249–253)]
 Драгоманов, М. „Малоруска књижевност“. С француског језика превео Б//
 Побратимство, 1881: 568–576, 622–629, 690–697.
 [Dragomanov, M. „Maloruska književnost“. S francuskog jezika preveo B//Pobratimstvo,
 1881: 568–576, 622–629, 690–697]
 Драгоманов, М. „Нові українські пісні про громадські справи (1764-1880)“ (З
 «Громади» 1881 року). Geneve 1881//Побратимство, 1881: 843–847.
 [Dragomanov, M. „Novi ukraïns'ki pisni pro gromads'ki spravi (1764-1880)“ (Z
 «Gromadi» 1881 roku). Geneve 1881//Pobratimstvo, 1881: 843–847]
 Климов, (Климовски), Семен. „На Дунав козак пошαιο...“ Словенске песме.

- Украјинске. 1. Послао Ст. Новаковић //Даница, година IV, 7. IV 1863, број 14: 221. [Klimiv (Klimovski), Semen. „Na Dunav kozak pošao...“ Slovenske pesme. Ukrajinske. 1. Poslao St. Novaković//Danica, godina IV, 7. IV 1863, broj 14: 221]
- Костомаров, Никола Иванович. „Из „црта домаћег живота и обичаја Велико-Руса у XVI и XVII веку“. Предео М. С. Милојевић. [Није завршено]//Вила, IV, 05.11.1868, број 31: 735–739; 15.11.1868, број 32: 763–765; 25.11.1868, број 33: 783–787; 05.12.1868, број 34: 804–806; 15.12.1868, број 35: 834–838; 25.12.1868, број 36: 856–859.
- [Kostomarov, Nikola Ivanovič. „Iz „cрта domaćeg života i običaja Veliko-Rusa u XVI i XVII veku“. Preveo M. S. Milojević. [Nije završeno]//Vila, IV, 05.11.1868, broj 31: 735–739; 15.11.1868, broj 32: 763–765; 25.11.1868, broj 33: 783–787; 05.12.1868, broj 34: 804–806; 15.12.1868, broj 35: 834–838; 25.12.1868, broj 36: 856–859]
- „Најновије из малоруске књижевности“//Стражилово, 1885 (број 14, 4. април): 446–447.
- [„Najnovije iz maloruske književnosti“//Stražilovo, 1885 (broj 14, 4. april): 446–447]
- Новаковић, Стојан. „Козачки одлазак“. (Украјинска дума.) Словенске песме//Даница, година II, 20. V 1861, број 14: 218–219.
- [Novaković, Stojan. „Kozачki odlazak“. (Ukrajinska duma.) Slovenske pesme//Danica, godina II, 20. V 1861, broj 14: 218–219]
- Новаковић, Стојан. „Соко синак до коња дорасте...“ Словенске песме. Украјинске//Даница, година II, 20. V 1861, број 14: 219.
- [Novaković, Stojan. „Soko sinak do konja doraste...“ Slovenske pesme. Ukrajinske//Danica, godina II, 20. V 1861, broj 14: 219]
- Новаковић, Стојан. „Улицом санак ходио, у беличастој кошуљи...“ Словенске песме. Украјинске. 1.//Даница, година II, 31. X 1861, број 30: 472–473.
- [Novaković, Stojan. „Ulicom sanak hodio, u beličastoj košulji...“ Slovenske pesme. Ukrajinske. 1.//Danica, godina II, 31. X 1861, broj 30: 472–473]
- Новаковић, Стојан. „Не жубори зелена дубраво, кроза те су утврени путе...“ Словенске песме. Украјинске. 2.//Даница, година II, 31. X 1861, број 30: 473.
- [Novaković, Stojan. „Ne žubori zelena dubravo, kroza te su utrvени puti...“ Slovenske pesme. Ukrajinske. 2.//Danica, godina II, 31. X 1861, broj 30: 473]
- Новаковић, Стојан. Народна украјинска песма „О свадби“//Јавор. I, 15. II 1862, 5: 37.
- [Novaković, Stojan. Narodna ukrajinska pesma „O svadbi“//Javor. I, 15. II 1862, 5: 37]
- Новаковић, Стојан. „Заграктао вран гавране...“ Словенске песме. Украјинске. 2.//Даница, година IV, 7. IV 1863, број 14: 222.
- [Novaković, Stojan. „Zagraktao vran gavrane...“ Slovenske pesme. Ukrajinske. 2.//Danica, godina IV, 7. IV 1863, broj 14: 222]
- Новаковић, Стојан. „Бура на Црном мору“ (Дума). Словенске песме. Украјинске. 3.//Даница, година IV, 14. IV 1863, број 15: 234–235.
- [Novaković, Stojan. „Bura na Crnom moru“ (Duma). Slovenske pesme. Ukrajinske. 3.//Danica, godina IV, 14. IV 1863, broj 15: 234–235]
- Новаковић, Стојан. „Сестрина туга за братом“. Словенске песме. Украјинске. 4.//Даница, година IV, 14. IV 1863, број 15: 235–236.
- [Novaković, Stojan. „Sestrina tuga za bratom“. Slovenske pesme. Ukrajinske. 4.//Danica, godina IV, 14. IV 1863, broj 15: 235–236]
- Феђкович, Осип. „Убојица“. Приповијетка О. Феђковића. С малоруског предео

- Владимир Н. Илић//Вила, IV, 05.01.1868, број 1: 8–13.
[Feđković, Osip. „Ubojica“. Pripovijetka O. Feđkovića. S maloruskog preveo Vladimir N. Ilić//Vila, IV, 05.01.1868, broj 1: 8–13]
- Феђкович, Осип. „Несрећна љубав“. Приповецица О. Феђковића. С малоруског пре-
вео Владимир Н. Илић//Вила, IV, 15.02.1868, број 5: 107–111.
[Feđković, Osip. „Nesrećna ljubav“. Pripovečica O. Feđkovića. S maloruskog preveo
Vladimir N. Ilić//Vila, IV, 15.02.1868, broj 5: 107–111]
- Феђкович, Осип. „Сафат Зинић“. С руског језика превео Н-ћ (Никола Николајевић)//
Бранково коло, година II, број 3 од 16/28 I 1897: 77–79.
[Feđković, Osip. „Safat Zinić“. S ruskog jezika preveo N-ć (Nikola Nikolajević)//
Brankovo kolo, godina II, broj 3 od 16/28 I 1897: 77-79]
- Ханкјевић, Клеменс. „Народна филозофија у Малоруса“. Превео Смиљан/Браник.
Нови Сад, 1890.
[Hankjević, Klemens. „Narodna filozofija u Malorusa“. Preveo Smiljan//Branik. Novi
Sad, 1890]
- Шевченко, Тарас. „Завет“ Тараса Шевченка. С русинског превео Владимир
Николић//Вила, IV, 25.04.1868, број 12: 273.
[Ševčenko, Taras. „Zavet“ Tarasa Ševčenka. S rusinskog preveo Vladimir Nikolić//Vila,
IV, 25.04.1868, broj 12: 273]
- Шевченко, Тарас. „Неофити“. С русинског од Тараса Шевченка, превео Стојан
Новаковић//Вила, IV, 25.04.1868, број 12: 274–277; 05.05.1868, број 13: 295–299.
[Ševčenko, Taras. „Neofiti“. S rusinskog od Tarasa Ševčenka, preveo Stojan Novaković//
Vila, IV, 25.04.1868, broj 12: 274–277; 05.05.1868, broj 13: 295–299]
- Шевченко, Тарас. „Рубац“. С русинског од Тараса Шевченка. Превео Владимир
Николић//Вила, IV, 15.05.1868, број 14: 313–314.
[Ševčenko, Taras. „Rubac“. S rusinskog od Tarasa Ševčenka. Preveo Vladimir Nikolić//
Vila, IV, 15.05.1868, broj 14: 313–314]
- Шевченко, Тарас. „Песмица“. С малоруског језика превео Ђура Јанковић//Зора.
Београд 1869: 155.
[Ševčenko, Taras. „Pesmica“. S maloruskog jezika preveo Đura Janković//Zora. Beograd,
1869: 155]
- Шевченко, Тарас. „Џини“. Превео Г-ћ. (Јован Грчић)//Јавор, [IV], 29. V 1877, 22:
681–684; 5. VI 1877, 23: 713–716.
[Ševčenko, Taras. „Čini“. Preveo G-ć. (Jovan Grčić)//Javor, [IV], 29. V 1877, 22: 681–
684; 5. VI 1877, 23: 713–716]
- Шевченко, Тарас. „Завет“. С украјинског језика превео Г. (Окица Глушчевић)//Час.
Београд, 1885: 1
[Ševčenko, Taras. „Zavet“. S ukrajinskog jezika preveo G. (Okica Gluščević)//Čas.
Beograd, 1885: 1]
- Шевченко, Тарас. „Сан“. С украјинског језика превео Окица Глушчевић (Белезис)//
Гусле, 1886: 3–7, 18–27.
[Ševčenko, Taras „San“. S ukrajinskog jezika preveo Okica Gluščević (Belezis)//Gusle,
1886: 3–7, 18–27]
- Шевченко, Тарас. „Лете дани и ноћи одлећу“. С украјинског језика превео Окица
Глушчевић (Лара)//Гусле, 1886: 17.
[Ševčenko, Taras. „Lete dani i noći odleću“. S ukrajinskog jezika preveo Okica Gluščević
(Lara)//Gusle, 1886: 17]

- Шевченко, Тарас. „Родила је мене мати...“ С малоруског превео Ж. (Жарко Радонић)// Јавор, XIV, 27. IX 1887, 39: 612–613.
[Ševčenko, Taras. „Rodila je mene mati...“ S maloruskog preveo Ž. (Žarko Radonić)// Javor, XIV, 27. IX 1887, 39: 612–613]
- Шевченко, Тарас. „Иван Пидкова“. С украјинског језика превео Драгутин Илијћ// Босанска вила. Сарајево, број 7 од 15.04.1890: 97–98.
[Ševčenko, Taras. „Ivan Pidkova“. S ukrajinskog jezika preveo Dragutin Ilijić//Bosanska vila. Sarajevo, broj 7 od 15.04.1890: 97–98]
- Шевченко, Тарас. „Пред Освитом“. Превео Драгутин Ј. Илијћ//Бранково коло, година II, број 37 од 12/24. IX 1896: 1165.
[Ševčenko, Taras. „Pred Osvitom“. Preveo Dragutin J. Ilijić//Brankovo kolo, godina II, broj 37 od 12/24. IX 1896:1165]

Научни и библиографски извори

- Bibliografija rasprava, članaka i književnih radova. T.III/1 Strana poezija. Zagreb 1968: 700.
[Библиографија расправа, чланака и књижевних радова. Т.III/1 Страна поезија. Загреб 1968: 700]
- Поповић, Људмила. Фокусна перспектива украјинске књижевности. Београд: Филолошки факултет, 2007.
[Popović, Ljudmila. Fokusna perspektiva ukrajinske književnosti. Beograd: Filološki fakultet, 2007]

Tanja Gaev

UKRAINIAN LITERATURE IN SERBIAN MAGAZINES OF THE 19th CENTURY

Summary

The interest in Ukrainian literature and its reception by Serbian readers and audiences was a direct result of the national liberation movement, the struggle for national self-determination, turning to the national language, historical past, folk origins and was the result of Slavic unity and exchange of national cultural values. From the early to the late 19th century, mostly short translations from Ukrainian literature were published in Serbian culture: short stories, poems, but also articles dedicated to Ukrainian literature and its prominent writers. The most numerous translations present the work of Marko Vovchok and Taras Shevchenko. Most translations were presented to Serbian readers for the first time, but some were reprinted or taken from magazines published in the 19th century.

Keywords: Ukrainian literature, Serbian magazines, translation, translator, reception, 19th century.